

Els continguts medicosanitaris en les meditacions cartoixanes

Conrad Curtó Soler

1. Introducció i antecedents

El motiu d'aquesta comunicació és el de presentar tot un seguit de continguts referents a components, conceptes, termes i criteris mèdicosanitaris, que es troben exposats en els escrits del primitiu orde cartoixà.

Havent arribat ocasionalment a les meves mans un exemplar sobre les meditacions cartoixanes, plenes de conceptes d'un elevat ascetisme i espiritualitat, em va realment sorprendre que en un total de 476 meditacions, 39 d'elles, és a dir, un 8'19%, xifra no gens menyspreable, fessin referència a interessants continguts tant de tipus mèdic com sanitari.

És un fet conegut que referències mèdiques o sanitàries han estat emprades des de les més remotes èpoques històriques tant en les diverses religions com, en general, en els diferents àmbits culturals.

Dins el cristianisme primitiu i en el si de l'Església Catòlica van néixer tot un seguit de moviments misticoreligiosos, uns en forma de vida isolada, ubicats principalment a l'Àsia Menor i Egipte - els anomenats pares del desert, eremites i estilites - i uns d'altres que formaren col·lectivitats i portaren en comú una vida capitulada i monàstica, tal com els famosos ordes benedictins, cistercencs, camaldulencs, mendicants, etc.

En canvi, a l'inici dels anys mil, es dona el cas d'una nova formació religiosa d'un caire completament ascètic i espiritual, originant-se un nou orde religiós distint dels existents fins llavors, que venia a representar, en certa manera, la fusió de la vida monàstica amb la vida eremítica, fet que va donar lloc al naixement de l'orde cartoixà.

Creiem que pot ser interessant fer una breu exposició d'aquest nou moviment religiós tant per la transcendència històrica que tingué, com per tal de situar-nos millor dins els contextos dels seus escrits meditatisus.

Exposem doncs breument les característiques fonamentals d'aquest orde, que els podem resumir en els següents trets:

- Portar el monjo cartoixà una vida de complet silenci i solitud, dedicant-se als treballs manuals juntament amb els espirituals: lectura, meditació i contemplació, a més de la pregària, tant dins la seva pròpia solitud com en el conjunt de tota la comunitat en determinades hores.

- Donar tot el sentit de la seva vida a la recerca, coneixement i amor a Déu.

- Buscar el constant perfeccionament de la seva ànima per la via de l'ascetisme, portant una vida de duresa i rigor corporal, juntament amb els vots de pobresa, castedat i obediència.

- Portar així mateix una vida el més retirada possible de la societat mundana, vivint una vida aïllada (si bé que en col·lectivitat amb els seus germans professors), en paratges desèrtics o bé allunyats de tot centre cosmopolita, per tal d'aconseguir un lliurament total i silenciós a Déu.

Aquest nou orde eremític - monàstic va ser fundat per Sant Bru, natural de Colònia (Renània) l'any 1030. Fou home d'una vasta cultura i profunda espiritualitat. Per la seva eminent saviesa fou nomenat rector de l'escola catedralícia de Reims (Xampanya). Posteriorment, havent complert més de cinquanta anys, pels seus dissentiments respecte la crítica situació que en aquells temps presentava la simonia, i precisament quan Sant Bru ja gaudia d'un gran prestigi i es trobava a punt de ser elegit per a ocupar la seu episcopal, ho abandona tot, i juntament amb sis companys seus, se'n va al massís de la Chartreuse (situat entre 1200 i 2000 metres d'altitud), en un bosc envoltat de cims alpins, prop de Grenoble, cedit pel seu exalumne Huc, llavors bisbe d'aquella diòcesi, on van construir unes senzilles cabanyes, iniciant-hi vers l'any 1084 una intensa vida espiritual i eremítica. Així es va originar la primera cartoixa, que, amb el temps, esdevindria la casa pairal cartoixana o Grand Chartreuse, amb el títol de "Domus Superioris".

Aquest moviment religiós s'estengué de forma ràpida i notable per tot Europa, donant lloc a un conjunt de províncies cartoixanes, que simplement mencionarem, indicant només el nombre de cartoixes que tenia cadascuna d'elles.

La primera fou la Grand Chartreuse (en el Delfinat i diòcesi de Grenoble) amb 12 cenobis, seguida de la de Provença, amb 13; Aquitània, amb 14; Catalunya (formada per la integració del Principat, les Balears, València i Portugal) amb 16; Castella, amb 7; Borgonya, amb 11; França, amb 19; Picardia, amb 11; Teutònica (Països Baixos) amb 13; Alemanya superior (Àustria i Moràvia) amb 8; Alemanya inferior (Francònia i Turíngia) amb 25; Llombardia, amb 11; Toscana, amb 11; Sant Esteve-Brunon (Calàbria, Nàpols i Roma), amb 7; i Anglaterra, amb 9. Tot això feia un total de 187 cartoixes europees.

La cartoixa de Sant Esteve - Brunon a Calàbria té la particularitat de ser la segona fundació cartoixana nascuda en temps del mateix Sant Bru.

Quan a Catalunya, tenim la cartoixa de Scala Dei, actualment en lamentable estat ruïnós tot i que s'ha iniciat la seva restauració, ubicada prop de les muntanyes de Prades i formant part de la comarca del Priorat. Cronològicament va ser la divuitena cartoixa europea i la primera d'implantació a la Península Ibèrica.

Va ser fundada per Alfons I, Comte de Barcelona i Rei d'Aragó, la qual s'inicià amb set monjos, essent el seu primer prior Pere del Montsant. En la seva època va gaudir de gran nom i esplendor, tant religiós com cultural.

En l'actualitat, a Catalunya, només resta activa la cartoixa de Montalegre, situada a la Conreria, prop de la ciutat de Barcelona.

Les meditacions cartoixanes que a continuació exposem són extretes dels escrits del monjo - prior Guigó I, home de notable intel·ligència, a més d'una brillant i extensa cultura, que a la mort del fundador Sant Bru va continuar el govern i la direcció espiritual de la primera cartoixa.

De les 476 meditacions testimoniades, solament en transcrivim 39, pel notable interès mèdic - sanitari que contenen.

2. Historiografia dels continguts medicosanitaris de trenta-nou meditacions cartoixanes

En analitzar els continguts de trenta-nou meditacions cartoixanes des del seu vessant mèdic - sanitari, ens ha semblat convenient, encara que potser d'una forma un xic arbitrària, estructurar-los per les seves afinitats, en cinc grups o apartats.

En principi, pensàvem solament anotar els conceptes mèdics - sanitaris de forma molt escaçada però finalment ens hem inclinat, malgrat l'extensió que això representa, a transcriure'ls amb tot el text complet, tota vegada que de no fer-ho així, quedarien massa desconnectats del sentit que se'ls vol donar.

Sols en cinc meditacions, les números 346, 390, 402, 439 i 454, se n'ha fet una reducció donat que per la seva amplitud resultaven ser excessivament llargues.

Enumeració dels cinc grups

1r. Grup.- Continguts mèdics - sanitaris referents a metges (en nombre de cinc).

2n. Grup.- Continguts mèdics - sanitaris referents a metges, malalties i malalts (en nombre de tretze).

3r. Grup.- Continguts mèdics - sanitaris referents a metges, medicaments i guariments (en nombre de tres).

4t. Grup.- Continguts mèdics - sanitaris referents a malalts, medicaments i guariments (en nombre de deu).

5è. Grup.- Continguts mèdics - sanitaris referents a malalties (en nombre de vuit).

Exposició dels cinc grups

1r. Grup.- Continguts mèdics - sanitaris referents a metges:

Meditació 64. És virtut angèlica viure amb gent viciosa sense ésser corromput per llurs vicis. *És propi de metges eminents viure amb malalts i boigs i no solament no encomanar-se a res, sinó donar-los la salut.*

Meditació 119. *Critiques el metge quan desesperes del malalt. Tan fàcil és la seva guarició, com el poder de curar del metge i la seva bondat.*

Meditació 189. *Un metge neci, per conservar la seva fama, imputa als malalts allò que no va bé, encara que sigui per culpa seva. Això fas tu amb les teves coses.*

Meditació 237. Per què vols acomiadar aquell germà? Perquè és geniut i ple de tots els vicis. Que Déu també t'acomiaadi a tu. Per la teva boca has demostrat que no l'has d'acomiaadar. *El metge no el necessiten els qui estan bons, sinó els qui estan malalts.*

Si preguntes a una mare per què abandona el seu fill i et respon: "*Perquè és dèbil i està malalt*", pregunta-li si vol que això mateix li sigui fet pel fill. I quan haurà dit: "No", tu afegeix: "El menysprees amb una mala raó." *El mateix direm del metge.*

Meditació 458. *Es paga un gran preu per un precepte d'un home (metge) que dona un consell a un cos que necessàriament ha de morir i es compleix el precepte amb gran treball i sofriment, tot i que sovint falla. El precepte de Déu que aconsella una ànima immortal per a la salvació eterna i que no pot fallar i s'ofereix gratuïtament és menyspreat, i aquell que ofereix el precepte és injuriat.*

2n. Grup.- Continguts mèdic - sanitaris referents a metges, malalties i malalts:

Meditació 108. Si volen que preguis per algú et diuen: "És un sant, és molt bo". *Com si portessin un malalt al metge i li diguessin: "Guareix-lo, tingues-ne cura, perquè està molt bo". O potser ho diuen perquè concebis l'esperança de la seva salut? Es diu també: "Prega per ell que t'ha fet bé". Encara més he pregar per ell si m'ha fet mal, perquè llavors ho necessita. El metge no el necessiten els qui estan bons, sinó els qui estan malalts.*

Meditació 126. *Si no hi ha malalties, per què el metge? Si no hi ha adversitats, per què els homes forts i pacients? Si no hi ha culpes, per què els intercessors? Si no hi ha ignorància, per què els mestres? Si no hi ha pobresa, per què els servidors dels pobres?*

Però tu guariries si no hi hagués motiu, o sia, malalts? Sofriries si no hi hagués de què, o sia, adversitats? Intercediries si no hi hagués per a qui, o sia, els reus? Ensenyaries, si no hi hagués algú, o sia, els ignorants? Ajudaries si no hi hagués a qui, o sia, els pobres?

Oh insensat! Què més? Menjaries si no tinguessis fam? Beuries si no tinguessis set? T'escalfaries si no tinguessis fred? Buscaries l'ombra si no fes calor? Tot és injustificat.

Meditació 133. *Oh aquells que heu d'escollir un pare o un metge. Us dono un consell: escolliu un home que ni la malaltia ni qualsevol altra cosa l'aparti de vosaltres*

Meditació 195. *Doble és la voluntat del bon mestre o del metge: conservar o augmentar allò que hi ha de bo, això és la salut i la ciència. Suplir el que manca, apartar el que és dolent. La beguda embriagadora fa mal al qui té set. No és bon mestre o bon metge el qui sempre desitja exercir. Qui vol ésser sempre metge, vol que sempre hi hagi malalts. Qui vol ésser sempre mestre, vol que sempre hi hagi ignorants. Els qui els vol sempre així en realitat els odia. El qui és bo veritablement lluita contra les malalties i contra la ignorància perquè desapareguin. Va, doncs, en certa manera contra el seu ofici, ho fa per desaparèixer. Si no existissin aquests mals tampoc no existirien ells.*

Meditació 346. *...Així mateix el malalt el posen a les mans del metge, no perquè el domini, sinó perquè el mediqui. El metge no va contra el malalt, sinó a favor del malalt, o sia, contra la seva malaltia. El metge considera que és prou venjança per les seves fatigues obtenir la salut del malalt. El metge no fa al malalt responsable de res, sinó que el responsable és la malaltia, així la plena venjança és això: l'extinció del mateix mal.*

Meditació 349. *Quatre homes van ésser confiats a dos metges: un sa i un de malalt foren confiats a l'un, i també un home sa i un de malalt, a l'altre. Se'ls prometé una paga perquè procuressin de conservar o recuperar llur salut. Llavors un d'ells va fer tot el que havia de fer per conservar i restituir llur salut, i, tanmateix, se li van morir tots dos. L'altre no va fer res d'allò que devia i, tanmateix, el qui estava sa es va conservar i el malalt es va restablir. D'aquests dos metges quin és digne de recompensa, aquell els encomanats del qual han mort o el dels qui viuen amb salut?*

Sens dubte que el metge que piadosament va fer el que havia de fer no és menys mereixedor de lloança i recompensa que si ells visquessin amb salut. Però aquell que no va fer el que devia no és menys digne de càstig que si els pacients fossin morts.

Meditació 350. *El malalt es confia al metge no perquè faci el que vulgui, sinó el que li convé. No se li confia perquè el domini, sinó perquè el guareixi.*

Meditació 351. *Hi havia dos metges. Un d'ells donà al malalt que odiava en secret una poció que considerava mortífera i es va posar bo; l'altre, amb molta caritat va donar al seu amic caríssim un beuratge que tenia per saludable, i va morir.*

La voluntat acomplerta, sia bona, sia dolenta, serà judicada per l'obra feta; així com la pau a la terra és donada als homes de bona voluntat, i la pena i la inquietud als homes de mala voluntat, *moltes vegades passa això, que hom pensi que el qui ha matat ha guarit i el qui ha guarit ha matat.*

Meditació 352. *Dues coses fan el metge perfecte: la bona voluntat i la ciència madura. En realitat no depèn d'ell guarir tots aquells dels quals s'ocupa. Ningú no pot saber qui està malalt sense esperança o qui ho està amb esperança de salut. Per això de tots s'ha de tenir cura amb tota la bondat i en tots s'ha d'emprar l'art mèdica. Així, doncs, davant el Pare de tots no mereixem menys gràcia i premi pels difunts que pels guarits.*

Meditació 389. *T'han confiat dos homes. Un, malalt, però curable; l'altre sa, però amb el perill de caure malalt. Per quin has de vetllar mes, pel sa o pel malalt? No és cert que has de procurar i treballar tant perquè aquell no es posi malalt com perquè l'altre es curi, especialment perquè tots els sans es poden posar malalts, evidentment, més que no pas els malalts es poden curar? De cap malalt no has de desesperar, de cap sa no pots estar segur. Trobem escrit: No facis l'elogi d'un home mentre viu; tu no saps pas què serà demà (Pr 27,1). Igualment hom pot i ha de dir: No critiquis un home mentre viu; no saps pas què serà demà.*

Meditació 441. *La primera tasca del metge en el tractament del malalt que li és confiat és indagar i observar la malaltia. La segona tasca, un cop ben coneguda la malaltia, és aplicar-li els remeis escaients.*

Meditació 448. Per una sola raó has de desitjar el favor i l'aprovació dels homes, o sia, quan vols conduir-los a un bé veritable. Així com un metge bo i piadós alguna vegada desitja el favor i l'aprovació del malalt, no pas per a la seva utilitat, sinó per a la del malalt. És perquè un bé veritable i també un mal no es pot fer o imposar a qui no ho vol.

Meditació 457. *El metge amb donatius i precs es decideix i es digna a prescriure els seus manaments al malalt del cos i en perill de vida. Mes Déu és menyspreat quan sense remuneració ni precs, espontàniament, avisa i mana els qui estan en perill de mort eterna.*

Pregunto, què passaria si ordenés, no allò que serveix als nostres interessos, sinó a les seves conveniències? *Si és mala cosa per a un malalt no seguir les prescripcions d'un home metge, què no serà per al qui menysprea els preceptes de Déu com a metge? O bé, si la salut d'un home depèn de seguir els preceptes d'un metge, podrà morir el qui segueixi els manaments de Déu?*

3r. Grup.- Continguts mèdics - sanitaris referents a metges, medicaments i guariments:

Meditació 211.- La veritat és amarga i dura en extrem per als homes, no pas per culpa d'ella, sinó d'ells, com una llum resplendent per a uns *ulls malalts*. Vigila que no la facis més amarga, quan no la dius com deuries, amb caritat.

Així un metge piadós que dona una beguda saludable, però amarga, unta amb mel la vora del got, perquè allò que és dolç es pren de bon grat, a fi que allò que és saludable es prengui d'un sol glop. Ésser útil als homes; vet aquí la teva obligació.

Meditació 293.- *El metge, encara que no estimi el malalt, si pot el guareix sense dolor i sap que això li convé.*

Meditació 398.- *Un bon metge dona als malalts coses amargues i dolces amb única voluntat, guarir els malalts; els dona mel i absenta, coses dures i coses blanques, coses aspres i coses suaus. No els fa prendre coses perquè són aspres i suaus, que fora crueltat, sinó perquè són saludables, la qual cosa és caritat.*

4t. Grup.- Continguts mèdics - sanitaris referents a malalts, medicaments i guariments.

Meditació 59. Tu estàs posat com una diana per a resistir els dards de l'enemic, o sia, per destruir el mal posant-li el bé. Mai no has de tornar mal per mal *sinó és per guarir*. Llavors ja no és tornar mal per mal, encara més, és donar bé per mal.

Meditació 142. No rebutgis els homes; rebutja'n allò que amb raó t'ofèn: el vici. I això, per amor d'ells. Tal com ho vols per a tu. No t'ofèn la natura humana, sinó els vicis que l'enlletgeixen. *Per què burxes les nafres sangonoses dels homes si no és per guarir-les? Com faries amb les teves.(...)*

Meditació 160. *Quan algú és operat o cauteritzat, crida. No és estrany. És que sofreix.* Quan algú és advertit, fa el mateix. Tu que fas l'advertiment, per què el fas si no és únicament per compassió?

Meditació 164. Que la caritat sigui per a tu causa de dir la veritat com un remei. Però si algú no la rep, o el compadeixes, o no l'estimes, o jutges baixament allò que ell menysprea. *És com si un malalt rebutgés la medicina que l'ha de salvar.*

Meditació 177. *Amb tota la cura que prens per a la teva salut, cap servei o medicament et serà més útil que acusar-te i menysprear-te.* Qualsevol que et faci això és el teu ajut. Fa això que tu feies o havies de fer per salvar-te.

Meditació 225. La veritat és la vida i la salvació eterna. Has de compadir, doncs, aquell que la rebutja. Mentre obri així és mort i perdut. Tu, si ets pervers, no li diries la veritat si no pensessis que li és amarga i intolerable. Mirant-te a tu, mesures als altres. Però el pitjor és que dius la veritat per complaure als homes que l'estimen o l'admiren, igualment com diries la mentida o l'adulació.

L'absenta és herba amarga i curativa per aquell que estimes. No li dones pas perquè sigui amarga, sinó perquè és curativa. Perquè allò fora d'un cor cruel, això és d'un que vol el bé. No s'ha de dir la veritat perquè plau o desplaï, sinó perquè aprofiti. S'ha de callar només el que faria mal, com cal amagar la llum a uns ulls malalts.

Meditació 253. Quan tinguis proves que algú és un malvat, caldrà que ploris el seu pecat, perquè el Senyor ha plorat el teu. *Per què escrutes la malaltia del dèbil, si un cop coneguda no solament no te'n condols, ni la guareixes, sinó que encara l'escarneixes?*

Meditació 390. (...) Les obres de l'amor fratern són aquestes: la no imputació dels pecats, la intercessió, la distribució dels sagraments, la paraula, l'exemple, l'observació; a més, donar benignament allò que és necessari al cos, l'aliment, la beguda, el vestit, la casa, els medicaments, sepultura i altres coses. Quant a la paraula, pot ésser d'ensenyament, d'exhortació o persuasió, de consolació, de correcció o de reny.

Meditació 402. *Una cosa pot ser desitjada amb vista a una altra, com l'absenta per a la salut, o pot ser rebutjada, com moltes vegades la mel pel temor de malaltia. En el primer cas, la tristesa present causada per l'amargor és acceptada de bon grat amb l'esperança de la joia futura de la salut. En el segon cas, el goig present de la dolcesa és rebutjat pel temor del dolor futur de la malaltia. Quan passa això, no es desitja o rebutja la cosa, sinó allò per a què la cosa es rebutja o es desitja. Treu el bé de la salut: qui no rebutjarà l'absenta? Treu la por de la malaltia: qui no desitjarà la bresca de mel? (...)*

5è. Grup.- Continguts mèdics - sanitaris referents a malalties.

Meditació 58. Un germà és ple de caritat i saviesa. I tu no hi tens tracte. Un altre és ple d'ira, d'odi i de bogeria, i tu no pots evitar de tractar-lo. *El malalt necessita les persones sanes perquè el guardin o bé el guareixin.*

Meditació 296. *En efecte, una petita ferida del cos, com és ara una picada de la puça, causa en l'ànima una ansietat dolorosa. Amb la picada de la puça és ferida l'ànima i el cos, el cos amb el dolor, l'ànima amb la preocupació. Tu, però, un cop curada la ferida del cos, et penses que l'ànima ja és guarida, malgrat que hi roman la mateixa debilitat que va experimentar quan el cos estava ferit. I certament la debilitat del cos no desapareix en aquesta vida, sinó que sempre creix; la salut de l'ànima, si no comença aquí, tampoc no arribarà a terme en el futur.*

Meditació 301. Mira com estimes el cos, incomparablement més que no val. Et lamentes més del que és just. *La més petita ferida, com ara una picada de puça, et produeix una gran preocupació.*

Però aquell que té en Déu el seu bé únic i total, només l'afligeix el fet de perdre'l, no res més. (...)

Meditació 378. Mira com les passions influeixen del cos cap a l'ànima i de l'ànima cap al cos. *Una ferida del cos entristeix l'ànima. La tristesa arruga el mateix cos i el contrau i sovint el fon en llàgrimes.*

Meditació 424. Una mare, *ferida pel seu fill*, no es venja pas causant-li una *ferida*, perquè considera *aquesta ferida com a pròpia*. Per això si algú, volent venjar-la, *fereix el fill*, no hem de pensar que s'ha venjat, sinó que *ha repetit la ferida*.

Així ha d'ésser tot cristià envers tots els homes, o sia, que s'ha de compadir d'aquell que desitja les causes més certes del seu sofriment i els béns que passen.

Meditació 425. Evita això que vols amagar: el teu pecat, i ja no tindràs res per amagar. Pots esborrar-lo, però no pots amagar-lo: *No hi ha res de secret que no s'hagi de revelar, ni res d'amagat que no s'hagi de saber* (Mt 10,26).

Per què, doncs, prefereixes amagar una malaltia més que guarir-la? Com és que ensenyas de bona gana les teves malalties als altres perquè et compadeixin i, si no et volen creure, et sents desgraciat i t'augmenta el dolor i t'irrites contra ells. Fes semblantment amb les malalties de l'ànima.

Meditació 439. ... Qui serà capaç de comptar quants són els perills corporals, i em callo els espirituals. Mentre vivim, d'aquests perills no en temem dos o tres, sinó la totalitat i per algun d'aquests haurem de morir. Ens fora millor sofrir-ne un entre tots, però no témer tots els altres, que no pas témer-los tots sense esperança d'escapar-nos-en.

Aquí es pot veure la infelicitat humana. Volent fugir dels perills, es reserven per als perills. *El qui pensa que s'ha escapat de la febre, caurà en la paràlisi o en la gota o està destinat a sofrir i morir de qualsevol altra malaltia*. I, en lloc d'un perill, n'hi vénen dos o més.

Meditació 454. ... (Això) ens diu què hem de fer sinó *evitar com una pesta i un verí* tots aquells plaers que van seguits de lamentacions i parar esment no en el que tenen de bo mentre els tenim amb nosaltres, sinó en l'amargor que ens deixen quan desapareixen. D'aquesta mena són tots els plaers temporals. (...)

Totes aquestes meditacions posen ben bé de manifest que ja en aquells temps llunyans, les referències a conceptes mèdics tenien un marcat caràcter alligador, tant dintre de l'Església com en el comú dels laics, puig eren reconegudes, manifestades, ben valorades i plenament acceptades.

La medicina, doncs, ocupava dins els contextos tant de caire social com religiós un lloc preeminent i de notable significació en l'estat cultural d'aquella època.

En aquesta comunicació s'ha intentat presentar sols esbós d'un estudi que pot ser realment molt més profund i complet, però atès el fet que la normativa imposa una determinada limitació de l'extensió del text, no s'ha fet més detallada i extensa.

Pensem, però, que aquesta matèria pot constituir la font d'un estudi força interessant dins del camp de la Història de la Medicina, i que tal volta algú interessat en aquestes qüestions les vulgui desenvolupar amb molt més detall i amplitud.

Per aquest motiu, a la fi de la comunicació exposem una bibliografia que, tot i reduïda, en el nostre cas ha estat molt útil per a orientar i confeccionar aquest senzill i modest treball.

Bibliografia

GRUYS, Albert. "Cartussienne. Un instrument heuristique". Paris. Ed. Centre national de Recherche Scientifique. 1976-1978. 3 Vols.

KAUFMANN, P. "Los Cartujos. Escenas de la vida cartujana". París.

PLADEVALL, Antoni; CATALÀ ROCA, Francesc. "Els Monestirs catalans". Barcelona. Ed. Destino. 1968.

VALLÈS, Joseph de. "Primer Instituto de la Sagrada Religión de la Cartuxa. Fundaciones de los Conventos de toda España y Mártires de Inglaterra". Barcelona. Segunda impresión. Impreso por Mateo Barceló. Impresor y librero en la Plaza de Junqueras, año 1792.

S.i.a. "Textos Cartoixans Primitius". Introducció d'un cartoixà de Montalegre. Traducció de Jaume Fàbregas. Barcelona. Ed. Proa (Col·lecció Clàssics del Cristianisme, 56). 1995.